



Tekst łatwy
do czytania
i zrozumienia

Materiały edukacyjne



Dawna Polska. Słownik historyczny

Zajęcia z historii w szkole podstawowej
– II etap edukacyjny

Monika Wojtas



Minister
Edukacji i Nauki



Ministerstwo
Edukacji i Nauki

Materiały edukacyjne/ćwiczeniowe dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną opracowano w ramach zadania zleconego i dofinansowanego przez Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „**Czytam i wiem – tekst łatwy do czytania i zrozumienia w szkole. Opracowanie i upowszechnienie materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych w wersji łatwej do czytania i zrozumienia, instrukcji dotyczącej ich tworzenia i wykorzystania w pracy z uczniami oraz rekomendacji dotyczących wdrożenia rozwiązań w praktykę szkolną**”.

Materiały edukacyjne i ćwiczeniowe zostały opracowane zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej na II etapie edukacyjnym.

Zadanie zrealizowało:



Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób
z Niepełnosprawnością Intelektualną
ul. Głogowa 2b
02-369 Warszawa

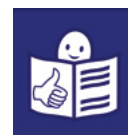


Wsparcie autorki przez Zespół ds. tekstu łatwego
do czytania i zrozumienia:

Specjalistka ds. tekstu łatwego	Ewa Zajączkowska
Konsultacja i redakcja	Barbara Ewa Abramowska Karolina Makowiecka
Konsultacja dostępności	Justyna Kozak
Projekt okładki i ilustracje	Elżbieta Grądziel
Skład i łamanie	MONDI Plus Sp. z o.o.

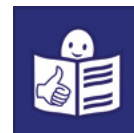
Rok opracowania 2021

ISBN 978-83-66940-65-9



Spis treści

Co to jest słownik	3
Archeologia	5
Barbarzyńcy	5
Chronologia	6
Chrześcijaństwo	6
Dynastia	7
Feudalizm	7
Genealogia	8
Heraldyka	8
Kronika	9
Legenda	9
Łacina	10
Mennica	10
Numizmatyka	11
Oś czasu	11
Poganie	12
Rycerze	12
Słowianie	13
Świętopietrze	13
Uniwersytet	14
Viola da gamba	15
Źródła historyczne	15
Żupy	16

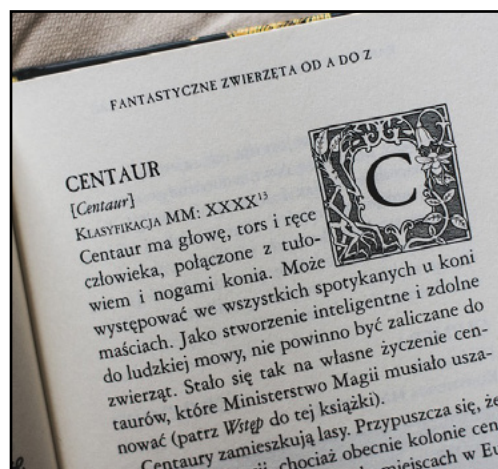


Co to jest słownik?

Słownik to książka z różnymi słowami. W słowniku przeczytasz co oznaczają poszczególne słowa.

Na słowa w słowniku mówi się **hasła**.

W słowniku hasła są ułożone według alfabetu, czyli od A do Ż.



Żeby korzystać ze słownika musisz dobrze znać alfabet.

Przykład:

Chcesz dowiedzieć się co oznacza słowo **Legenda**.

Musisz pamiętać, że wyrazy na literę **L** są w słowniku po hasłach na literę **K**.

K

Kronika to spisana historia państwa, szkoły lub rodziny. W kronice zapisuje się ważne wydarzenia. Spisuje się je przez kolejne lata. Najstaryszym polskim kronikarzem był Gall Anonim. Spisywał dzieje pierwszej polskiej dynastii Piastów.



L

Legenda to jest opowieść. Dawno temu większość ludzi nie umiała pisać. Dlatego opowiadali sobie legendy. Później zaczęli je zapisywać.




W legendach jest dużo niezwykłych wydarzeń i bohaterów. Najbardziej znane legendy o początkach państwa polskiego to:


- Legenda o Lechu, Czechu i Rusie
- Legenda o Popielu, którego myszy zjadły
- Legenda o Piaście Kotodziejcu.



W Słowniku historycznym **Dawna Polska** są słowa związane z historią Polski. Te słowa zobaczysz w podręczniku. Możesz też je usłyszeć na lekcji historii.

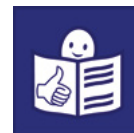
 Tekst łatwy do czytania i zrozumienia

Materiały edukacyjne



Dawna Polska.
Słownik historyczny

Zajęcia z historii w szkole podstawowej
– II etap edukacyjny



Archeologia to nauka o przeszłości człowieka. Przeszłość to wszystko, co już się wydarzyło. Archeologia sprawdza jak wyglądało życie dawno temu. Badacze szukają w ziemi śladów tego życia. Na przykład:

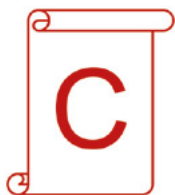
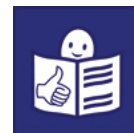
- fragmentów starych budynków
- starych naczyń i mebli
- starej broni
- starych ozdób i biżuterii.



Barbarzyńcy w starożytności to byli wszyscy cudzoziemcy.

Cudzoziemcy mieszkają za granicami kraju. Teraz barbarzyńcami nazywamy ludzi złych i okrutnych. Barbarzyńcy nie szanują tradycji i niszczą zabytki.





Chronologia to ułożenie wydarzeń w kolejności od najwcześniejszego do najpóźniejszego.

Na przykład chrzest Polski był w 966 roku. Bitwa pod Grunwaldem była w 1410 roku. To znaczy, że chrzest Polski był chronologicznie wcześniej niż bitwa pod Grunwaldem.

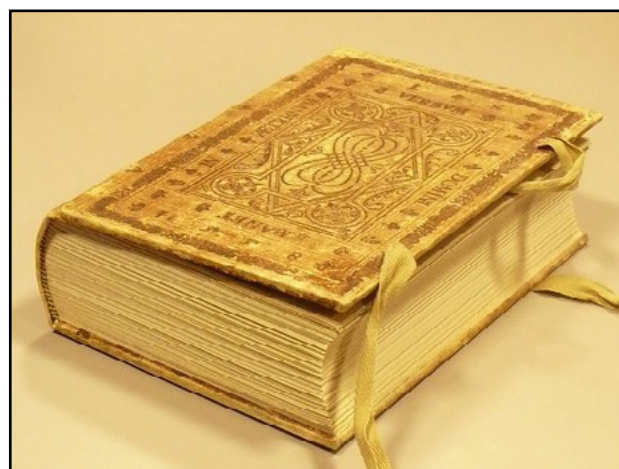


Chrześcijaństwo to religia.

Chrześcijanie wierzą w Jezusa Chrystusa.

Życie Jezusa jest opisane w Biblii.

Biblia to najważniejsza księga dla chrześcijan.



Symbolem chrześcijaństwa jest krzyż.

Chrześcijaństwo dzielimy na:

- katolicyzm
- protestantyzm
- prawosławie.





Dynastia to władcy państwa z jednego rodu.

Ród to kilka rodzin, które mają wspólnego przodka. Przodek to babcia, dziadek lub pradziadek.

Dynastie powstają, kiedy dziecko zostaje władcą po swoich rodzicach. Na przykład kiedy umiera król, kolejnym królem jest jego dziecko.

Najstynniejsze dynastie w historii Polski to Piastowie i Jagiellonowie.



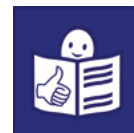
Feudalizm to dawny sposób rządzenia państwem.

W feudalizmie ludzie byli podzieleni na grupy:

1. **Duchowni**. To księża i zakonnicy.
2. **Rycerze**. Bronili kraju i króla.
3. **Mieszczanie**. Mieszkali w miastach.
4. **Chłopi**. To biedni ludzie ze wsi.

Ludzie z tych grup mieli różne prawa.





Genealogia to nauka o historii rodzin.

Genealogia bada historie życia członków 1 rodziny.

Badacze zapisują te historie.

Piszą na przykład:

- ile w rodzinie było dzieci i jakie
- co robili w życiu
- gdzie mieszkali.



Heraldyka to nauka o herbach.

Herb to specjalny znak rodziny rycerza.

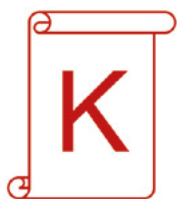
Zazwyczaj każda rodzina miała inny herb.

Herb był malowany na tarczy.

Heraldyka spisuje historie herbów

i sprawdza w jaki sposób powstawały.





Kronika to spisana historia państwa, szkoły lub rodziny. W kronice zapisuje się ważne wydarzenia. Spisuje się je przez kolejne lata. Najstynniejszym polskim kronikarzem był **Gall Anonim**. Spisywał dzieje pierwszej polskiej dynastii Piastów.

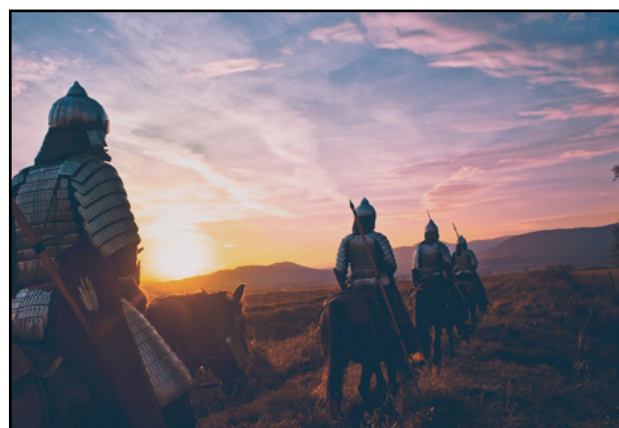


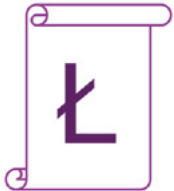
Legenda to jest opowieść. Dawno temu większość ludzi nie umiała pisać. Dlatego opowiadali sobie legendy. Później zaczęli je zapisywać.



W legendach jest dużo niezwykłych wydarzeń i bohaterów. Najbardziej znane legendy o początkach państwa polskiego to:

- Legenda o Lechu, Czechu i Rusie
- Legenda o Popielu, którego myszy zjadły
- Legenda o Piaście Kołodzieju.





Łacina to język, którym mówili Rzymianie w Cesarstwie Rzymskim. Ten język znali wykształceni ludzie w całej Europie. Do dziś używamy liter alfabetu łacińskiego.



Mennica to miejsce, w którym robi się monety. Na produkcję monet mówi się inaczej **bicie monet**. Pierwszą mennicę w Polsce założył w X (czytaj dziesiątym) wieku Mieszko I. Mennica miała 2 warsztaty mennicze w Gnieźnie i w Krakowie. W dawnych czasach monety robiło się też w innych miastach w Polsce. Na przykład we Wrocławiu i w Płocku. Pierwsza polska moneta nazywała się **denar**.





Numizmatyka to nauka, część historii.
Zajmuje się pieniędzmi.

To znaczy monetami i banknotami.

Numizmatyka bada:

- kiedy powstały poszczególne pieniądze
- kto ich używał
- w jaki sposób robiło się pieniądze.

Niektórzy ludzie zbierają stare monety.

Mówi się na nich **kolekcjonerzy**.



Oś czasu to linia prosta. Na osi czasu
zaznaczamy daty różnych wydarzeń.
Daty zaczynamy zaznaczać od lewej strony.
Czyli od najstarszych wydarzeń.





Poganie to ludzie, którzy wyznawali inne religie niż chrześcijaństwo. Poganie wierzyli zazwyczaj w wiele bóstw, a nie w 1 boga. Dawni Słowianie wierzyli między innymi w boga Peruna. Perun rządził grzmotami i piorunami. W XIV (czytaj czternastym) wieku ostatnim pogańskim państwem w Europie była Litwa.



Rycerze to dawni wojownicy. Jeździli na koniach i walczyli. Nosili pas rycerski i zbroję. Zbroję robiło się z metalowych płytek lub siatki. Rycerze mieli też tarczę i broń. Na przykład miecze i kopie. Kopia to długi pręt z drewna i metalu. Służył rycerzowi do kłucia i cięcia w czasie walki.





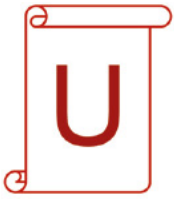
Słowianie to przodkowie Polaków. Przenieśli się do Europy Środkowej z terenów na granicy Europy i Azji. Słowianie są również przodkami:

- Rosjan
- Ukraińców
- Czechów
- Słowaków
- Słoweńców
- Serbów
- Chorwatów.



Świętopietrze to opłata wiernych z całego świata dla papieża. Papież jest najważniejszą osobą w religii katolickiej. Nazwa tej opłaty pochodzi od Świętego Piotra. Uznaje się go za pierwszego papieża.





Uniwersytet to szkoła wyższa.

Uczą się w niej studenci po skończeniu szkoły średniej.

Najstarszy uniwersytet w Europie to Uniwersytet Boloński.

Bolonia to miasto we Włoszech.

Uniwersytet powstał w 1088 roku.



W Polsce najstarszy uniwersytet to Akademia Krakowska.

Obecna nazwa tej szkoły to **Uniwersytet Jagielloński**.

Uniwersytet założył król Kazimierz Wielki w 1364 roku.

Studenci uczyli się wtedy w języku łacińskim.

Uczyli się na przykład:

- prawa
- medycyny
- matematyki.





Viola da gamba (czytaj wiola da gamba)

Jest to dawny instrument muzyczny.
Przypomina duże skrzypce. Ma struny.
Gra się na nim za pomocą smyczka.
Jest to instrument smyczkowy.



Źródła historyczne to wszystkie ślady działania człowieka. Czyli to, co człowiek zostawił po sobie przed śmiercią. Na przykład kroniki i stare listy. Możemy się z nich dowiedzieć jak wyglądało życie tego człowieka. W źródłach historycznych historycy szukają informacji o dawnych czasach.





Żupy to dawne kopalnie soli.
Najczęściej należały do księcia lub króla.
Żupami zarządzali żupnicy.
Żupnicy królewscy byli urzędnikami.
Wybierał ich król.
Tylko król miał prawo ich sądzić.





Autorzy zdjęć, licencja i linki:

Licencja: <https://pixabay.com/pl/service/license/>

Strona 4

- 4.1 Autor: Katarina S.
<https://pixabay.com/pl/photos/ksi%C4%85%C5%BCka-harry-potter-magiczne-2718845/>

Strona 5

- 5.1 Autor: Makalu
<https://pixabay.com/pl/photos/amfora-historycznie-archeologia-3700525/>
- 5.2 Autor: Anaterate
<https://pixabay.com/pl/illustrations/cz%C5%82owiek-barbarzy%C5%84ca-wojownik-top%C3%B3r-3248715/>

Strona 6

- 6.1 Autor: coffeehistorian, licencja: CC BY-NC-ND 2.0
<https://search.creativecommons.org/photos/98c5440e-808e-46ab-b6f1-5fcabff04b20>
- 6.2 Autor: sbchemnitz, licencja: CC BY 2.0
<https://search.creativecommons.org/photos/48609866-f702-411a-b74b-d42d9b32958c>
- 6.3 Autor: Jplenio
<https://pixabay.com/pl/photos/%C5%9Bwiat%C5%82o-kaplica-ko%C5%9Bci%C3%B3r%C5%82-3176887/>

Strona 7

- 7.1 Autor: Mikes-Photography
<https://pixabay.com/pl/photos/shakespeare-kr%C3%B3l-lear-staro%C5%BCytny-1716106/>
- 7.2 Autor: Edusoft
<https://pixabay.com/pl/photos/rycerz-%C5%9Bredniowiecze-turniej-1506878/>

Strona 8

- 8.1 Autor: ScottishPerson
<https://pixabay.com/pl/photos/genealogia-drzewo-genealogiczne-5210251/>
- 8.2 Autor: Wolfhowl, licencja: CC BY-NC 2.0
<https://search.creativecommons.org/photos/038441d7-e950-4c53-ba99-80b6c658b41f>

Strona 9

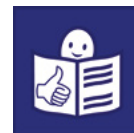
- 9.1 Autor: crackdog, licencja: CC PDM 1.0
<https://search.creativecommons.org/photos/ea7a9279-c61f-4afd-a77f-99ef636205af>
- 9.2 Autor: Justin David, licencja: CC BY 2.
<https://search.creativecommons.org/photos/1a5cee57-6ee6-40d6-9de4-75803909ed7c>
- 9.3 Autor: Devanath
<https://pixabay.com/pl/photos/ko%C5%84-%C5%BCo%C5%82nierz-wojownik-wojna-4596827/>

Strona 10

- 10.1 Autor: Bibliothèque - Les Champs Libres - Rennes, licencja: CC BY 2.0
<https://search.creativecommons.org/photos/c8907e93-9699-46ed-9e56-a12721d63681>
- 10.2 Autor: No machine-readable author provided. Cmx~commonswiki assumed (based on copyright claims), licencja: CC BY-SA 3.0
<https://search.creativecommons.org/photos/ae1a99b-0d4e-4019-8ad2-927307f1283e>

Strona 11

- 11.1 Autor: Hipolit Terpinski, licencja: CC BY-SA 4.0
<https://search.creativecommons.org/photos/914fe5a2-7211-4404-8ee5-beb66bd499da>
- 11.2 Autor: Nico Macdonald, licencja: CC BY-NC-SA 2.0
<https://search.creativecommons.org/photos/862a0392-cc10-4ec8-bb3c-4a65878de9d4>



Strona 12

- 12.1 Autor: M. Presniakow, licencja: CC BY-SA 3.0
<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%83%D0%BD.1998%D0%B3.%D1%81%D0%BC%D0%B5%D1%88.,%D1%82%D0%B5%D1%85.,%D0%B1%D1%83%D0%BC.40,5%D1%8527,5.jpg>
- 12.2 Autor: Janson_G
<https://pixabay.com/pl/photos/rycerz-krzy%C5%BCowiec-odosobniony-2939429/>

Strona 13

- 13.1 Autor: anvel
<https://pixabay.com/pl/photos/etno-archer-%C5%82ukasza-strzelectwo-5213074/>
- 13.2 Autor: sebo106
<https://pixabay.com/pl/photos/watykan-budynek-building-miniatura-92803/>

Strona 14

- 14.1 Autor: grits2go, licencja: CC BY 2.0
<https://search.creativecommons.org/photos/6a05f08e-4015-4fba-b195-f8b55f8b5013>
- 14.2 Autor: Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Pol, licencja: CC BY-NC 2.0
<https://search.creativecommons.org/photos/efb6d00d-da86-4b0e-b809-610291a15954>

Strona 15

- 15.1 Autor: lito, licencja: CC BY-NC 2.0
<https://search.creativecommons.org/photos/09393ba9-f824-489b-bea3-3782f553d06d>
- 15.2 Autor: 2204574
<https://pixabay.com/pl/photos/stare-listy-poczta-stare-marki-2238537/>

Strona 16

- 16.1 Autor: MolnarSzabolcsErdely
<https://pixabay.com/pl/photos/kopalnia-soli-s%C3%B3l-kopalnia-4741454/>